

Słowo wstępne

Metodologiczne i filozoficzne problemy socjologii wiedzy

Druga część trzydziestego pierwszego tomu *Studiów Metodologicznych* jest poświęcona zagadnieniom metodologicznym i filozoficznym szeroko rozumianej socjologii wiedzy. Dziedzina ta, szczególnie tzw. nieklasyczna socjologia wiedzy, jest często postrzegana na gruncie filozofii i metodologii nauk jako dyscyplina rodząca różnego rodzaju kontrowersje. Sprowadzanie poruszanych w niej zagadnień do tak zwanego społecznego konstrukttywizmu często zaczyna i równocześnie kończy dyskusje nad nią prowadzone. Wydaje się, że jest to postępowanie szkodliwe zarówno dla wspomnianej dyscypliny, jak i dla filozofii oraz metodologii nauki. Nieklasyczna socjologia wiedzy, a szczególnie społeczne studia nad nauką oraz teoria aktora-sieci to, moim zdaniem, jedne z ciekawszych współczesnych nurtów filozoficznej i socjologicznej refleksji nad nauką. Analizy z zakresu socjologii wiedzy dotyczą zarówno poszczególnych dyscyplin naukowych, sposobów instytucjonalizacji badań naukowych, jak i wspólnoty uczonych. Kierując się tym podziałem, można wykazać, że kwestie podnoszone w jej ramach są filozoficznie doniosłe, pomimo iż są one formułowane w odniesieniu do zagadnień i problemów, które pozornie nie mają filozoficznego charakteru. Najbardziej interesujące filozoficznie są prace związane z tak zwanym zwrotem ontologicznym w ramach społecznych studiów nad nauką. Ważkie kwestie podnoszone są również przez tych, którzy starają się opracować nowe teorie demokracji, adekwatne do współczesnej techno-naukowej epoki. Szeroko znane były także dyskusje toczone w ramach tak zwanych wojen o naukę.

Autorzy siedmiu artykułów zamieszczonych w pierwszej części trzydziestego pierwszego tomu *Studiów Metodologicznych* poruszają kwestie filozoficzne i metodologiczne, które należą do najistotniejszych w dzisiejszej socjologii wiedzy. Trzy z prezentowanych tekstów wpisują się w tak zwany zwrot ontologiczny w socjologii wiedzy. Marek Sikora podjął próbę odpowiedzi na klasyczne pytanie filozoficzne: „dlaczego istnieje raczej coś niż nic”, stosując w tym celu aparat pojęciowy socjologii wiedzy. Andrzej W. Nowak dokonał porównania tradycji socjologii krytycznej ze społecznymi studiami nad nauką. Jego celem było wykazanie, iż w ramach społecznych studiów nad nauką dochodzi do ontologizacji pojęcia wyobraźni socjologicznej. Mariola Kuszyk-Bytniewska zarysowała w swoim artykule propozycję ontologicznej interpretacji współczynnika humanistycznego, który był przedmiotem szczegółowych analiz Jerzego Kmity i jego współpracowników należących do Poznańskiej Szkoły Metodologicznej. Radosław Kazibut zaprezentował panoramę stanowisk, problemów i sporów, które były formułowane i prowadzone w ramach tak zwanych „wojen o naukę”. Andrzej Krasiński podjął zagadnienia dotyczące dwóch kultur badawczych nauki: teoretycznej i eksperymentalnej. Łukasz Afeltowicz oraz Krzysztof Abriszewski, którzy reprezentują toruńskie środowisko badaczy zajmujących się socjologią wiedzy, dyskutują w swoich artykułach różnorodne zagadnienia związane z dwoma jej podstawowymi nurtami: społecznymi studiami nad nauką oraz teorią aktora-sieci. Łukasz Afeltowicz próbuje również ukazać zbieżność problemów z zakresu społecznych studiów nad nauką i współczesnej kognitywistyki.

Redaktor drugiej części trzydziestego pierwszego tomu *Studiów Metodologicznych* ma nadzieję, że zamieszczone w nim artykuły przybliżą filozofom i metodologom obszar nieklasycznej socjologii wiedzy i społecznych studiów nad nauką oraz zmniejszą napięcia, które towarzyszące upowszechnianiu tych, wciąż młodych, dziedzin refleksji nad nauką.

Andrzej W. Nowak